

Ανάγκες και βαθμός ικανοποίησης χρηστών: Έρευνα σε τριάντα δύο
ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Needs and user satisfaction: A survey in thirty two Greek
academic libraries

Χρήστος Παπατσικουράκης
Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Christos Papatskourakis
Department of Library Science and Information Systems,
A.T.E.I., Thessaloniki

Περίληψη

Μέσα από την παρουσιαζόμενη έρευνα, που διεξήχθη τον Μάιο του 2003, σχηματίζεται μια πρώτη αλλά ενδεικτική εικόνα για τις πληροφοριακές συλλογές τριάντα δύο ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Γίνεται μια στατιστική παρουσίαση των πληροφοριακών συλλογών τους με πρόθεση την πιο ενδελεχή αποτύπωση των λειτουργιών και των προβλημάτων τους. Μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε 32 προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές καθώς και στο διδακτικό προσωπικό που χρησιμοποιεί τις πληροφοριακές συλλογές αυτών των βιβλιοθηκών και 32 ερωτηματολόγια προς τους βιβλιοθηκάρους. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων των χρηστών είναι ενδεικτικά και μόνο και χρησιμοποιούνται ως στοιχεία προβληματισμού για την αποτύπωση της εικόνας της λειτουργίας τους.

Ερευνώνται και δίνονται λεπτομερή στοιχεία για τα παρακάτω ζητήματα: α) τον μέσο όρο των τίτλων κάθε πληροφοριακής συλλογής και το είδος του περιλαμβανόμενου πληροφοριακού υλικού, β) την δυνατότητα δανεισμού υλικού της συλλογής από τους χρήστες ανάλογα με το είδος των τεκμηρίων, γ) την διάρθρωση του χώρου μελέτης του πληροφοριακού υλικού, των περιοδικών και του ημερήσιου τύπου, δ) τον αριθμό των συνδρομών περιοδικών εκδόσεων, ε) την πολιτική εμπλουτισμού των συλλογών, στ) τον αριθμό των ηλεκτρονικών υπολογιστών που βρίσκονται στην διάθεση των χρηστών για τον αυτοματοποιημένο κατάλογο και την αναζήτηση στο Διαδίκτυο, ζ) ζητήματα οπτικοακουστικού υλικού και μηχανήματα υποστήριξής του, η) ζητήματα δυνατότητας διαδανεισμού ανά κατηγορία χρήστη, θ) συμπεριφορές των βιβλιοθηκονόμων του πληροφοριακού τμήματος. Τέλος, η έρευνα αυτή αναφέρεται στον βαθμό ικανοποίησης των χρηστών, την ανάγκη παροχής νέων και καινοτόμων υπηρεσιών και στην εκπαίδευση των χρηστών. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται με την βοήθεια γραφημάτων και πινάκων και συνάγονται από την συγκριτική παράθεση και μελέτη των απαντήσεων των βιβλιοθηκονόμων και των χρηστών.

Λέξεις-κλειδιά: Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, Πληροφοριακές συλλογές, Έρευνες χρηστών

Abstract

In that survey that was conducted during May 2003, a first but indicative picture for the reference collection of thirty two Greek academic libraries is being presented. A statistical presentation of their reference collection, focused on the most common functional and operational problems, is presented. 320 questionnaires were distributed to 320 students and postgraduate students, as well as to faculty members, that consists the users of the reference collection of these libraries. Also 32 questionnaires were given to the librarians. The results are indicative and are used as elements for further study.

Detailed elements for the following questions are given: a) number of titles of each reference collection and the type of included material, b) lending possibilities of the documents depending on type of the material, c) structure of study space of the reference material, journals and the daily press, d) subscriptions of periodical publications, e) enrichment policy for the collections, f) availability of computers for the use of OPAC and generally the Internet, g) issues of audiovisual material and supporting appliances, h) issues of interlibrary loan per user category, i) reference librarians behaviors. Finally, in this survey the degree of satisfaction of users, the need for development new and innovative services and user education, are reported. The results of these surveys are presented with graphics and are concluded by the comparative study of the answers of librarians and the library users.

Keywords: *Academic libraries, Reference collections, User surveys*

Είναι κοινώς αποδεκτό από την πανεπιστημιακή κοινότητα ότι η Θεσσαλονίκη, με τα πολλά πανεπιστημιακά και ανώτατα τεχνολογικά της τμήματα έχει ένα υψηλό επίπεδο. Υψηλό επίπεδο που υπάρχει όμως και στο δίκτυο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών-σπουδαστηρίων τα οποία πιστεύουν ότι προσφέρουν πολλά στην εκπαιδευτική διαδικασία αυτών των σχολών.

Μέσα από την παρακάτω έρευνα που έγινε στα πλαίσια του μαθήματος «Ελληνικές και Ξένες Γενικές Πηγές Πληροφόρησης» και με την βοήθεια σαράντα ενός σπουδαστών του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης σχηματίστηκε μια πρώτη αλλά ενδεικτική εικόνα για τις πληροφοριακές συλλογές τριάντα δύο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της Θεσσαλονίκης. Υπογραμμίζουμε ότι μέσα από αυτήν την έρευνα δίνεται μια στατιστική παρουσίαση με τις πληροφοριακές συλλογές αυτών των βιβλιοθηκών και με πρόθεση την πιο ενδελεχή αποτύπωση των λειτουργιών και των προβλημάτων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Έτσι, μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε 320 προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές καθώς και σε καθηγητές που χρησιμοποιούν τις πληροφοριακές συλλογές αυτών των βιβλιοθηκών καθώς και 32 ερωτηματολόγια προς τους βιβλιοθηκάρχους. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων των χρηστών είναι ενδεικτικά και μόνο, και χρησιμοποιούνται ως στοιχεία μόνο για τον προβληματισμό και ως μια εικόνα της λειτουργίας αυτών των βιβλιοθηκών.

Τα στοιχεία της έρευνας ξεχωριστά, μπορούν να ζητηθούν από οποιαδήποτε βιβλιοθήκη από τις τριάντα δύο, αν και τέτοιες ενέργειες έχουν γίνει μάλλον από τις περισσότερες για τις δικές τους ανάγκες. Η έρευνα έγινε τον Μάιο του 2003.

Από τα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από τους βιβλιοθηκονόμους αυτών των βιβλιοθηκών, φαίνεται ότι ο μέσος όρος των τίτλων κάθε πληροφοριακής συλλογής

είναι επτακόσιοι, στους οποίους περιλαμβάνονται γενικές και ειδικές εγκυκλοπαίδειες, γενικά και ειδικά λεξικά, περιοδικά, βιβλιογραφίες, βιογραφικά λεξικά, κατάλογοι και οπτικοακουστικό υλικό(cd-roms, κασέτες ήχου, βιντεοκασέτες, slides κλπ.). Από αυτά οι βιβλιοθηκονόμοι φαίνονται να είναι αρκετά ικανοποιημένοι σε όλα τα είδη κατά 45%, πολύ ικανοποιημένοι κατά 30% ενώ δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι κατά 15%, ενώ μόνο στο οπτικοακουστικό υλικό η δυσαρέσκεια τους ως προς τον πλούτο της συλλογής τους φτάνει το 30%.

Οι περισσότεροι χρήστες των πληροφοριακών συλλογών των βιβλιοθηκών αυτών είναι προπτυχιακοί φοιτητές.

Μόλις σε οκτώ βιβλιοθήκες (25% επί του συνόλου) έχουν την δυνατότητα δανεισμού υλικού της συλλογής οι φοιτητές, ενώ σε περισσότερες από τις μισές (60% επί του συνόλου) έχουν την δυνατότητα αυτή οι καθηγητές. Το πληροφορικό υλικό δεν δανείζεται σε κανέναν. Σε όλες τις βιβλιοθήκες, εκτός από δύο, δίνεται η δυνατότητα φωτοτύπησης μέσα στην βιβλιοθήκη, ενώ σχεδόν σε όλες, εκτός από τέσσερις, δίνεται και η δυνατότητα φωτοτύπησης του υλικού και έξω από αυτήν.

Χωροταξικά ο μέσος όρος θέσεων για μελέτη γενικά του υλικού της βιβλιοθήκης είναι σαράντα, εξαιρώντας την Κεντρική Βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και την βιβλιοθήκη του Κολεγίου Ανατόλια που έχουν η καθεμιά 250 θέσεις. Ειδικότερα, μια στις τρεις βιβλιοθήκες έχουν θέσεις μελέτης για τα περιοδικά με μέσο όρο μόλις τις οκτώ, ενώ μόνο τρεις βιβλιοθήκες έχουν θέσεις μελέτης μόνο για το πληροφοριακό τμήμα (εκτός περιοδικών) με τον ίδιο μέσο όρο.

Στα τμήματα των περιοδικών των βιβλιοθηκών αυτών υπάρχουν κατά μέσο όρο περίπου 150 τίτλοι ενώ συνεχίζεται η συνδρομή περίπου των μισών. Από αυτόν τον μέσο όρο εξαιρούνται οι βιβλιοθήκες του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, της Θεολογικής, της Κτηνιατρικής και της Γεωπονίας που έχουν από 500 τίτλους, ενώ φυσικά και η Κεντρική Βιβλιοθήκη του Α.Π.Θ. αριθμεί τους 3000 τίτλους. Το 25% των βιβλιοθηκονόμων είναι πολύ ικανοποιημένοι από την συλλογή των περιοδικών τους, το 65% αρκετά ικανοποιημένοι, ενώ λίγο ικανοποιημένοι μόλις το 10%.

Για την άλλη μορφή τρέχουσας έντυπης πληροφόρησης (τις εφημερίδες) εικοσιοκτώ από τις τριάντα δύο βιβλιοθήκες δεν παρέχουν για ανάγνωση μέσα στον χώρο τους τέτοιου είδους υλικό, ενώ μόλις τέσσερις παρέχουν ημερήσιες και εβδομαδιαίες γενικές και ειδικές εφημερίδες (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Κεντρική Βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, Κεντρική Βιβλιοθήκη του Α.Π.Θ. και Κολέγιο Ανατόλια.).

Ο εμπλουτισμός της συλλογής της κάθε βιβλιοθήκης γίνεται κατά βάση από τα αιτήματα των καθηγητών, ενώ οι γενικές και ειδικές βιβλιογραφίες, η ζήτηση από σπουδαστές και τα άρθρα περιοδικών και εφημερίδων απλώς βοηθούν τον βιβλιοθηκάριο να συμπληρώσει τις παραγγελίες του.

Η βοήθεια που παρέχει η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην λειτουργία της βιβλιοθήκης είναι δυστυχώς πολύ μικρή ακόμα. Ο μέσος όρος των υπολογιστών που χρησιμοποιούνται για την αναζήτηση στον αυτοματοποιημένο κατάλογο της βιβλιοθήκης είναι 2,5. Εξάιρεση αποτελούν οι είκοσι υπολογιστές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και της Γεωπονίας και οι δώδεκα της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Α.Π.Θ. Για την χρήση του διαδικτύου μέσα στην βιβλιοθήκη, κάτι το πολύ σημαντικό για τον εντοπισμό πληροφοριακών πηγών εκτός της έντυπης μορφής, ο μέσος όρος και εδώ είναι περίπου ο ίδιος. Φυσικά, για μηχανήματα που βοηθούν στην χρησιμοποίηση του οπτικοακουστικού υλικού δεν πρέπει να γίνεται λόγος αφού εκτός από ελάχιστες τηλεοράσεις, video, μηχανές προβολής slides και μηχανές προβολής μικροφίλμ που υπάρχουν σε δύο βιβλιοθήκες (Καλών Τεχνών και Θεάτρου) δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο. Τέσσερις μόλις βιβλιοθήκες είναι και αυτές που δαπανούν χρηματικά ποσά σε ιδιωτικές εταιρείες για αποδελτίωση τύπου (αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών με το θεματικό αντικείμενο που τους ενδιαφέρει.)

Σε όλες τις βιβλιοθήκες της έρευνας μας υπάρχει η δυνατότητα διαδανεισμού, έστω και μέσω της Κεντρικής τους Βιβλιοθήκης, ενώ οι μισοί από τους βιβλιοθηκονόμους απάντησαν ότι χρησιμοποιείται πολύ ενώ οι άλλοι μισοί αρκετά.

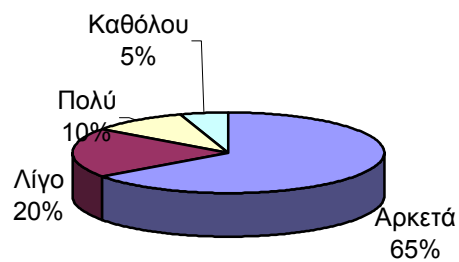
Τέλος για την εκπαίδευση χρηστών, το 30% των βιβλιοθηκών κάνουν κάθε εξάμηνο ή κάθε χρόνο στους πρωτοετείς φοιτητές, το 40% τακτικά σε όποιον δηλώσει συμμετοχή ενώ το 30% δεν κάνει καθόλου.

Από τα 320 ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από τους χρήστες των βιβλιοθηκών της έρευνας μας βλέπουμε την σχετική ικανοποίηση αλλά και μεγαλύτερη απαίτηση από μέρους τους για τις λειτουργίες της βιβλιοθήκης που χρησιμοποιούν. Έτσι οι περισσότεροι χρήστες χρησιμοποιούν την βιβλιοθήκη για τις εργασίες τους ή την έρευνα τους μερικές φορές τον μήνα και δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από την πληροφοριακή συλλογή της.

Κάθε πότε χρησιμοποιείτε την βιβλιοθήκη για τις εργασίες ή την έρευνα σας;

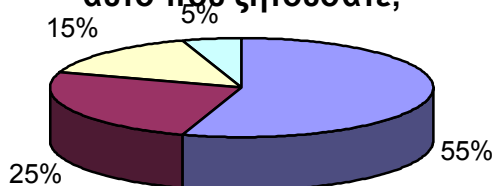

Είστε ικανοποιημένοι από την πληροφοριακή συλλογή(εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, βιογραφίες, βιβλιογραφίες)

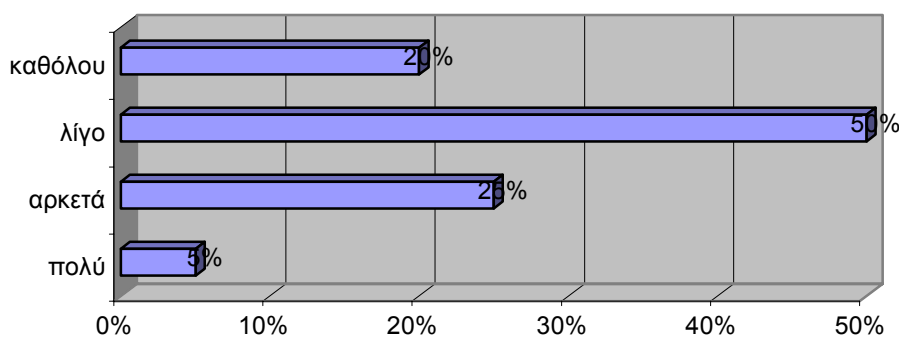
Ο βαθμός ικανοποίησης από τον χρήστη ως προς την επίτευξη της έρευνας του είναι μάλλον το σημαντικότερο ζητούμενο από την βιβλιοθήκη. Έτσι **σχετικά** ικανοποιημένοι πρέπει να είναι οι βιβλιοθηκονόμοι των περισσότερων βιβλιοθηκών αφού αρκετά ικανοποιημένοι είναι και οι χρήστες. Ας μην ξεχνάμε πάντως την “απαίτηση” των περισσότερων φοιτητών να βρουν το υλικό της εργασίας τους σε ένα ή το πολύ δύο βιβλία.

Από τις τελευταίες αναζητήσεις που κάνατε στο πληροφοριακό υλικό της βιβλιοθήκης βρήκατε αυτό που ζητούσατε;

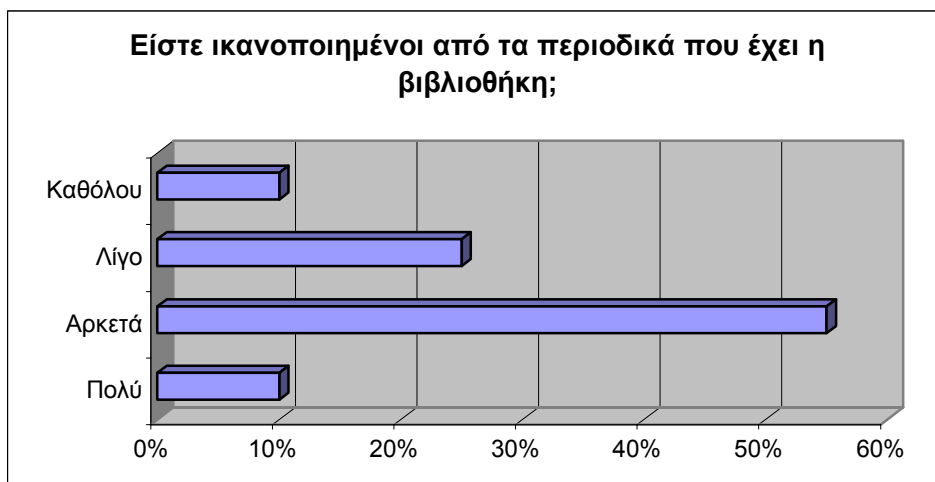

- Περίπου
- Ακριβώς
- Δεν βρήκα αυτό που ζητούσα
- Το υλικό(περισσότερο βιβλιογραφίες) με οδήγησε πού θα βρω αυτό που ζητούσα

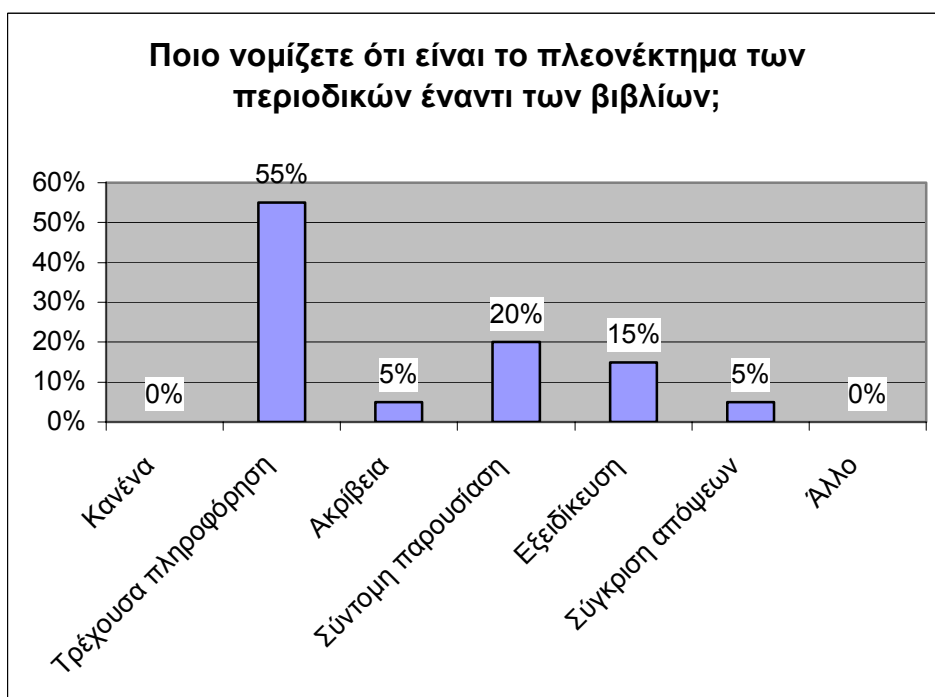
Πόσο χρησιμοποιείτε γενικά τα περιοδικά της βιβλιοθήκης;

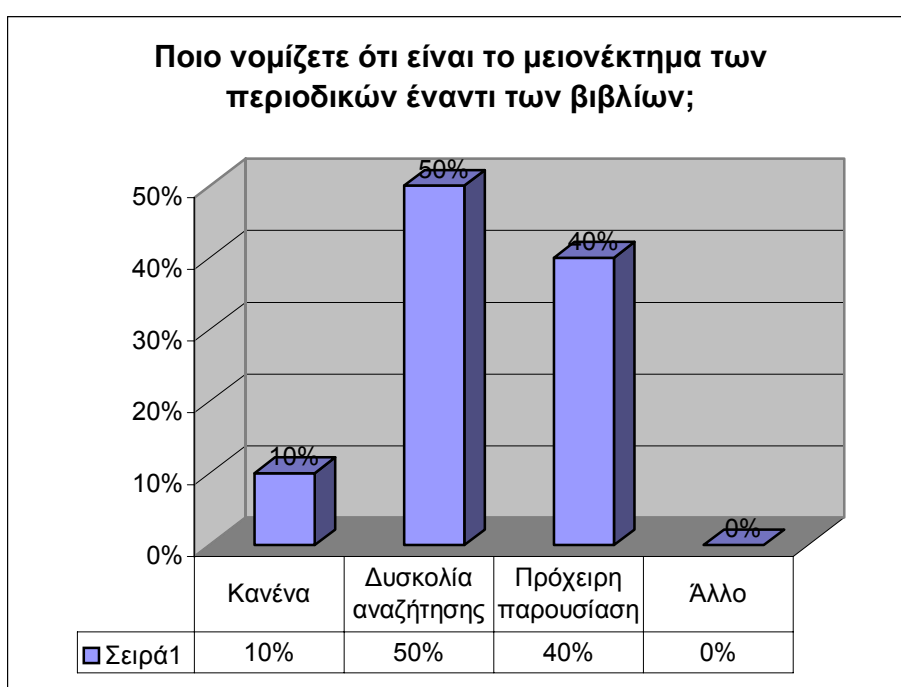
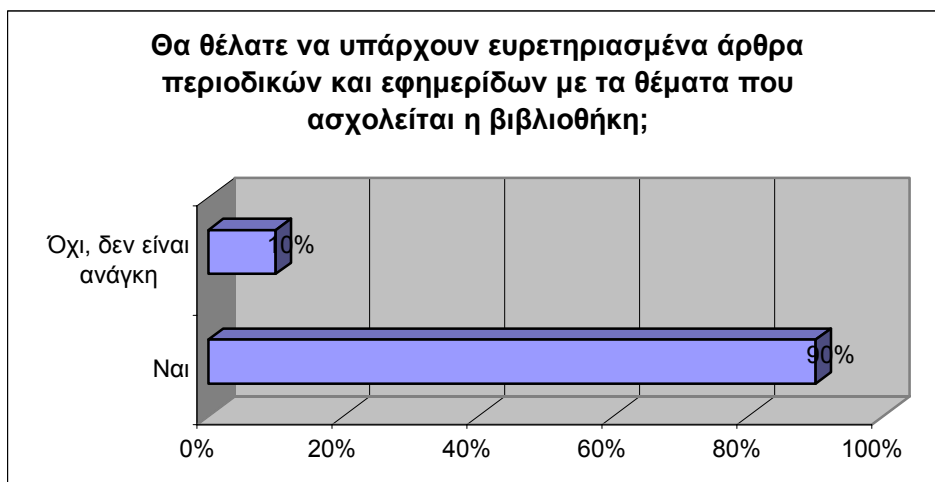

Η χρήση των περιοδικών προωθείται από τις περισσότερες βιβλιοθήκες και ως τρόπος τρέχουσας πληροφόρησης. Η ανταπόκριση κυρίως από τους προπτυχιακούς φοιτητές όμως φαίνεται να είναι μικρή, οι οποίοι αν και αρκετά ικανοποιημένοι από τα περιοδικά που έχει η βιβλιοθήκη τους, τα χρησιμοποιούν λίγο.

Η τρέχουσα πληροφόρηση και η σύντομη παρουσίαση ενός ειδικού θέματος φαίνονται να είναι τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα, ενώ η μεγαλύτερη δυσκολία εντοπίζεται στην αναζήτηση των άρθρων με το θέμα ή τον τίτλο του αφού δεν έχει προχωρήσει αρκετά η ευρετηρίαση των άρθρων (κάτι που τελευταία γίνεται συστηματικά στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης μέσω και των πτυχιακών εργασιών, κάτι που αναμένεται να βοηθήσει πολύ στον εντοπισμό των πληροφοριών που βρίσκονται στα περισσότερα, ελληνικά τουλάχιστον, επιστημονικά περιοδικά.)

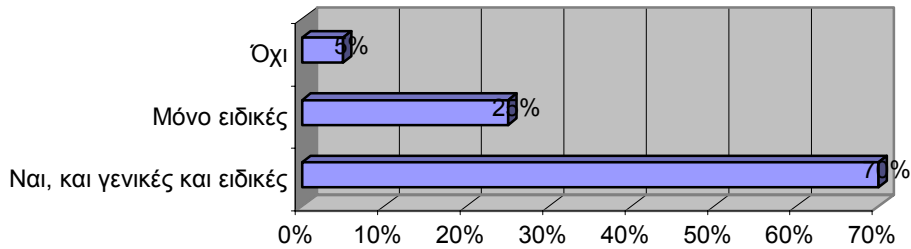

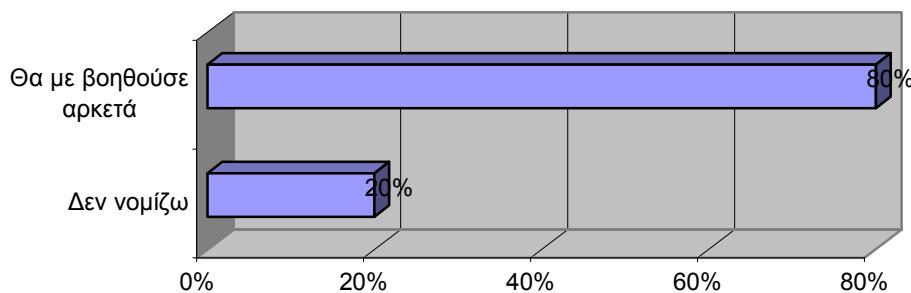
Η ανάγκη για μεγαλύτερη ενημέρωση, μέσω και των εφημερίδων, γενικής και ειδικής, φαίνεται ότι είναι μεγάλη από τους χρήστες, ενώ η έλλειψη εξειδικευμένου οπτικοακουστικού υλικού, και φυσικά των απαραίτητων μηχανημάτων υποστήριξης τους είναι διακριτή από τις απαντήσεις τους.

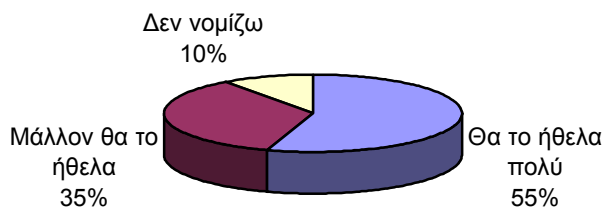
**Θέλετε να παρέχονται μέσω της βιβλιοθήκης
ημερήσιες ή εβδομαδιαίες εφημερίδες για ανάγνωση
μέσα στην βιβλιοθήκη;**

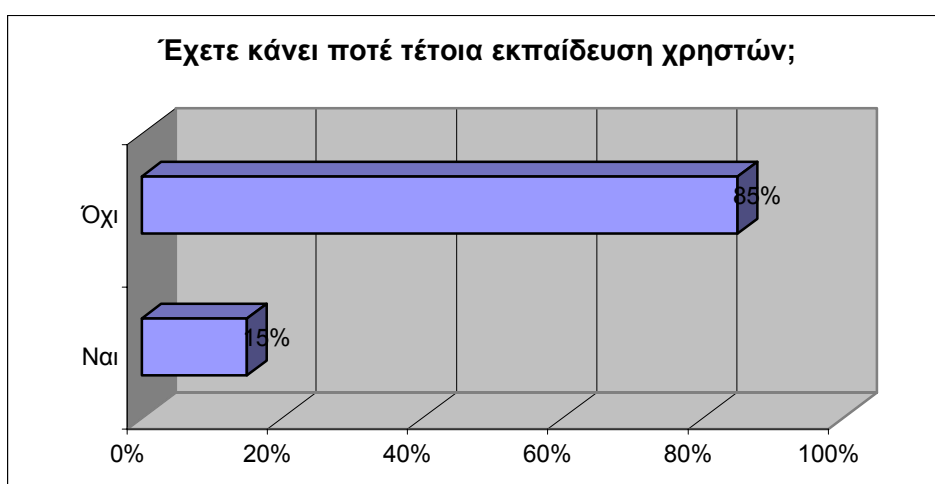
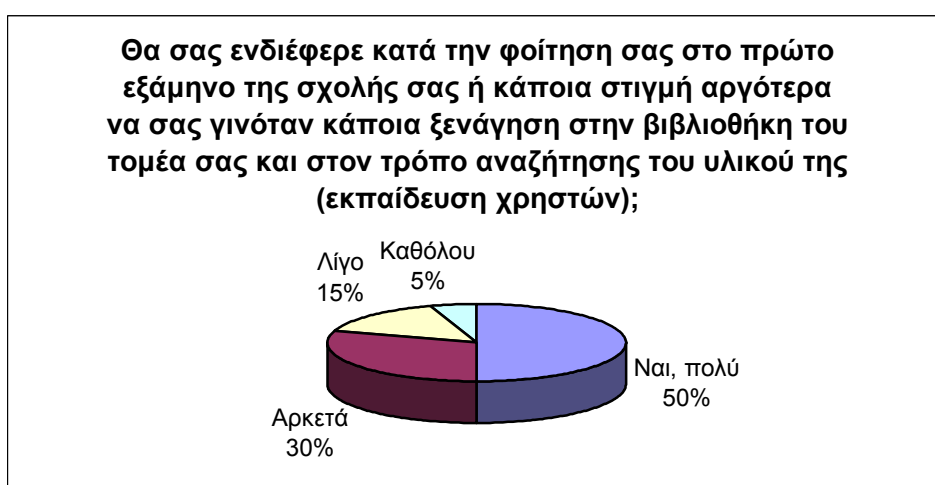
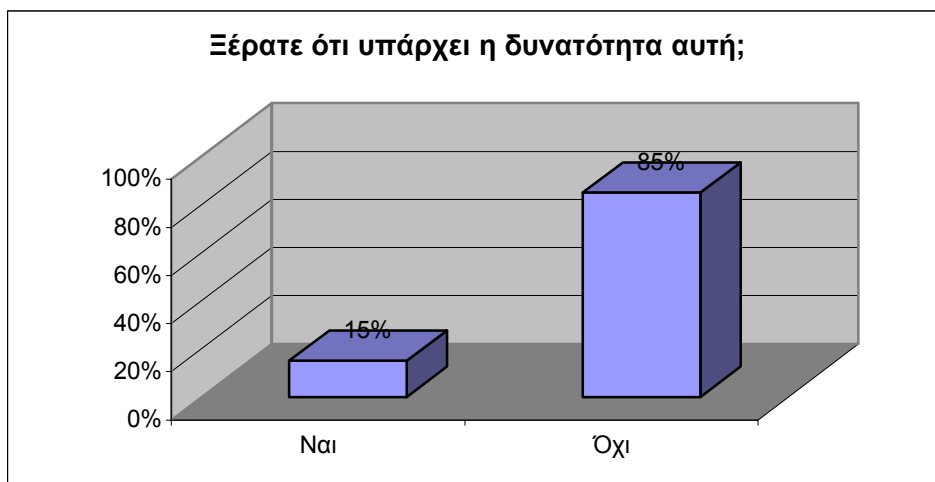
**Θα σας βοηθούσε η μεγαλύτερη χρήση ειδικού
οπτικοακουστικού υλικού μέσα στην βιβλιοθήκη (cd-
roms, κασσέτες ήχου, μικροφίς κλπ);**

**Αν δεν βρίσκετε το υλικό που σας ενδιαφέρει σε
αυτήν την βιβλιοθήκη αλλά ξέρετε ότι υπάρχει σε μια
άλλη απομακρυσμένη στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό,
θα θέλατε μέσω του διαδανεισμού το υλικό, έστω και
με πολύ μικρή χρέωση;**

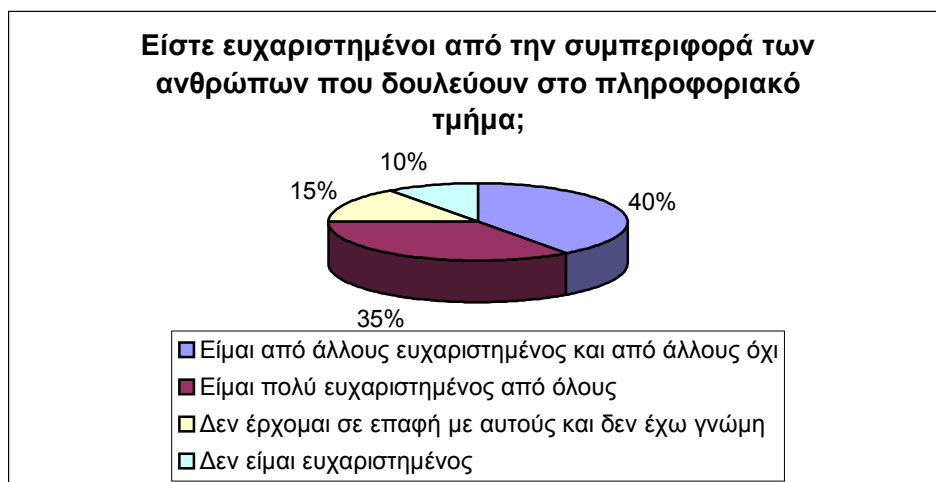

Η δυνατότητα του διαδανεισμού από τους χρήστες, ενώ σύμφωνα με τους βιβλιοθηκονόμους, όπως δηλώνουν, φαίνεται ότι λειτουργεί καλά, είναι άγνωστη για τους περισσότερους φοιτητές, ενώ αν γνώριζαν για αυτήν την δυνατότητα θα ήταν αρκετά θετικοί. Περίπου τα ίδια ισχύουν και για την εκπαίδευση χρηστών αφού οι περισσότεροι χρήστες δεν την έχουν κάνει ποτέ, αν και θα ήθελαν πολύ.

Τέλος, η συμπεριφορά των βιβλιοθηκονόμων του πληροφοριακού τμήματος είναι πολύ σημαντική για την προσέγγιση των χρηστών αλλά και γενικότερα την λειτουργία της βιβλιοθήκης. Οι προσπάθειες των εβδομήντα περίπου βιβλιοθηκονόμων που δουλεύουν στα πληροφοριακά τμήματα των βιβλιοθηκών της έρευνας καθώς και των πενήντα περίπου βιβλιοθηκονόμων που τους υποστηρίζουν από άλλα τμήματα των βιβλιοθηκών τους, μάλλον βρίσκουν ανταπόκριση στους περισσότερους χρήστες αφού

οι περισσότεροι είναι ευχαριστημένοι από την συμπεριφορά τους καθώς και το ενδιαφέρον των βιβλιοθηκονόμων για την έρευνα τους.

Οι απαιτήσεις των χρηστών, όπως φαίνεται από την έρευνα, είναι πολλές και λογικές. Αν και σχετικά ικανοποιημένοι από την λειτουργία της βιβλιοθήκης, έχουν την ανάγκη για ανάπτυξη μερικών υπηρεσιών όπως ο διαδανεισμός, η δυνατότητα έρευνας σε ευρετηριασμένα άρθρα περιοδικών και εφημερίδων αλλά και η δυνατότητα χρησιμοποίησης γενικών και ειδικών εφημερίδων από την βιβλιοθήκη τους, η μεγαλύτερη παροχή για χρήση ειδικού οπτικοακουστικού υλικού αλλά και η παροχή του απαραίτητου εξοπλισμού. Τέλος μέσα από τις απαντήσεις τους μας μεταφέρουν και την ανάγκη τους για εκπαίδευση στην χρήση της βιβλιοθήκης, μιας που αυτή είναι ανεπαρκής έως ανύπαρκτη.

Από την μεριά των απαντήσεων των βιβλιοθηκονόμων φαίνεται ότι αυτοί είναι σχετικά ευχαριστημένοι από το πληροφοριακό υλικό της βιβλιοθήκης τους, με εξαίρεση το οπτικοακουστικό υλικό, ενώ οι πληροφορίες που μας δίνουν για τις βιβλιοθήκες τους είναι μάλλον αποθαρρυντικές. Οι θέσεις μελέτης του υλικού είναι λίγες, ενώ λιγότερες έως καθόλου είναι οι θέσεις μελέτης για τα περιοδικά και το πληροφοριακό υλικό. Ο εμπλουτισμός του υλικού, όπως είναι φυσικό για τα ελληνικά δεδομένα, γίνεται από τους καθηγητές, ενώ πρωτεύουσες λειτουργίες για την άριστη λειτουργία της βιβλιοθήκης δεν φαίνεται να υπάρχουν. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές που θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται για την αναζήτηση στον αυτοματοποιημένο

κατάλογο είναι πολύ λίγοι, ενώ ακόμη λιγότεροι είναι οι ηλεκτρονικού υπολογιστές που χρησιμοποιούνται για την έρευνα μέσω του διαδικτύου. Η χρήση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ως σημαντικό εργαλείο στην διαδικασία της ανώτατης εκπαίδευσης έχει μάλλον πολύ δρόμο μπροστά της.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aked J. Michael [et al.] "Faculty use of an academic library reference collection", *Collection Building*, 2 (17), pp.56-61.

Bopp, Richard E. and] Linda C. Smith editors (1995) *Reference and information services : an introduction*, Libraries Unlimited

Katz, William (1987) *Introduction to reference work*. 5th ed., McGraw-Hill.

Sendi A. Carren "Assesing the functionality of the reference collection", *Collection Building*, 3 (15), pp.17-21.

Γαρυφάλλου, Εμμανουήλ (1998) "Η επίδραση του Internet στις πληροφοριακές υπηρεσίες και βιβλιοθηκονόμους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών" Στο *Οι Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και η πρόκληση του εκσυγχρονισμού: 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 5-7 Νοεμβρίου 1997: πρακτικά Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Βιβλιοθήκες.*

Μορελέλη-Κακούρη, Μερσίνη (2000) *Ελληνικές και Ξένες πηγές πληροφόρησης: σημειώσεις για τους φοιτητές του Β' εξαμήνου*. ΤΕΙΘ, ΣΔΟ. Τμ. Βιβλιοθηκονομίας.

Μορελέλη-Κακούρη, Μερσίνη (1998) Νέο μοντέλο για τη βιβλιογραφική εκπαίδευση στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες" Στο *Οι Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και η πρόκληση του εκσυγχρονισμού : 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, 5-7 Νοεμβρίου 1997 : πρακτικά. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Βιβλιοθήκες.*

Μπένος, Βασίλειος (1991) *Μέθοδοι και τεχνικές δειγματοληψίας*, Σταμούλης.

Παπαδημητρίου, Γιάννης (1990) *Μέθοδοι επεξεργασίας ερωτηματολογίων*, Παρατηρητής.

Οι βιβλιοθήκες της έρευνας:

Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Μακεδονίας Κεντρική Βιβλιοθήκη Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης Σπουδαστήριο Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης Bissell Library, American College of Thessaloniki (Ανατόλια) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Κεντρική Βιβλιοθήκη Α.Π.Θ. Βιβλιοθήκη Γεωπονίας Βιβλιοθήκη Χημικών Μηχανικών

Βιβλιοθήκη Γεωλογίας “Θεόφραστος”
Βιβλιοθήκη Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών
Βιβλιοθήκη Μαθηματικού
Βιβλιοθήκη Φυσικής και Πληροφορικής
Βιβλιοθήκη Νομικής “Ιωάννης Δεληγιάννης”
Βιβλιοθήκη Βιολογίας
Βιβλιοθήκη Κτηνιατρικής
Βιβλιοθήκη Μουσικών Σπουδών
Βιβλιοθήκη Σχολής Θεάτρου
Βιβλιοθήκη Θεολογικής
Βιβλιοθήκη Παιδαγωγικής
Βιβλιοθήκη Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Η/Υ
Βιβλιοθήκη Δημοτικής Εκπαίδευσης
Βιβλιοθήκη Ιταλικής γλώσσας και Φιλολογίας
Βιβλιοθήκη Αγγλικής γλώσσας και Φιλολογίας
Βιβλιοθήκη Χημείας
Βιβλιοθήκη Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης
Βιβλιοθήκη Γαλλικής γλώσσας και Φιλολογίας
Βιβλιοθήκη Κλασικής Φιλολογίας και Αρχαίας Ιστορίας
Βιβλιοθήκη Αρχιτεκτονικής
Βιβλιοθήκη Πολιτικών Μηχανικών
Βιβλιοθήκη Οδοντιατρικής
Βιβλιοθήκη Ψυχολογίας
Βιβλιοθήκη Γερμανικής γλώσσας και Φιλολογίας
Βιβλιοθήκη Οικονομικών Επιστημών

Οι σπουδαστές που συνεργάστηκαν για την έρευνα:

Σ. Γιανναράκης, Α. Κατσιακάριδης, Δ. Σαββάκης, Ε. Γιάζμπος, Χ. Παπαδοπούλου, Θ. Κρινή, Ρ. Μουσίδη, Π. Μπάτση, Δ. Καραγωγίου, Ε. Βασιλειάδου, Β. Γιάντσογλου, Μ. Φιλιππάκη, Χ. Λαμπίρη, Ε. Φανάρα, Ε. Λασκαρίδου, Λ. Αργυράκη, Π. Παπαδοπούλου, Ζ. Κεφαλά, Α. Ματουσίδου, Μ. Διαμαντή, Ζ. Μπίτζιος, Χ. Μπλάνα, Σ. Αγγούση, Δ. Μπαξεβάνου, Ε. Τσιτενίδου, Μ. Φεστερίδου, Μ. Σοφικίτου, Μ. Αλεξίου, Ν. Δεληγιαννίδου, Ι. Παππά, Β. Ζουντουρίδου, Ο. Τριανταφύλλου, Β. Γκάρτζιου, Α. Διαμαντίδης, Π. Μπάτση, Χ. Βακαλγιάννη, Π. Σάλτα, Α. Κυλιβρίδου, Α. Ζάγκλη, Γ. Βουβός, Δ. Δήμητσας, Γ. Ριζάς.